04/10/2021

Αγιασμένη Ελλάδα! Βασανισμένα κορμιά, πικραμένες ψυχές!

/ Ορθόδοξες Προβολές

Του Φώτη Κόντογλου – Τα Ρημοκκλήσια του Μαρουσιού

Ἅμα χαλαστεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἀρχίζει νὰ σιχαίνεται τὰ ἁπλὰ καὶ τὰ φτωχὰ πράγματα. Μὰ πολλὲς φορὲς ξανάρχεται στὸν παλιὸ ἑαυτό του, σὰν τὸν μεθυσμένον ποὺ ξεμέθυσε, καὶ τότε καταλαβαίνει πάλι μεγάλη ὄρεξη γιὰ τὴν ἁπλότητα, καὶ χαίρεται μέσα του καὶ εἰρηνεύει, καὶ θέλει νὰ ζῇ ταπεινὰ καὶ ἥσυχα. Τότε τοῦ ἀρέσουνε πάλι τὰ ταπεινὰ καὶ τ᾽ ἀπονήρευτα πράγματα, καὶ νοιώθει μέσα του τὴν γλυκύτητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν εἰρήνη ποὺ εἶναι μέσα στὸ Εὐαγγέλιο. Γιατί χωρὶς ἁπλὴ καρδιά, ἀληθινὸς χριστιανὸς δὲν γίνεται κανένας. Αὐτὸ θὰ τὸ νοιώσεις ἀπὸ κάποια λόγια τῶν ἁγίων ποὺ λένε: «Ὅποιος δὲν γνώρισε τὴν εἰρήνη, δὲν γνώρισε τὴ χαρά. Ἂν ἀγαπᾶς τὴν πραότητα, ζῆσε μὲ εἰρήνη· κι ἂν ἀξιωθῇς τὴν εἰρήνη, θὰ χαίρεσαι σὲ κάθε καιρό. Ἄνθρωπος μὲ πολλὲς ἔγνοιες, δὲν ἠμπορῇ νὰ γίνει πρᾶος καὶ ἡσύχιος. Ἡ ταπείνωση μαζεύει τὴν καρδιά, κι ὅταν ταπεινωθεῖ ὁ ἄνθρωπος, εὐθὺς τὸν σκεπάζει τὸ ἔλεος. Ἡ προσευχὴ εἶναι χαρά. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, μέσα μας βρίσκεται. Ἡ χαρὰ ποὺ νοιώθει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ Θεό, εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ τούτη τὴ ζωή.

Ὅποιος φτωχεύει ἀπὸ τὰ πλούτη τοῦ κόσμου, πλουτίζεται μὲ τὰ πλούτη τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος ἀγαπᾶ τὰ φανταχτερὰ πράγματα, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ταπεινὰ αἰσθήματα, γιατὶ ἡ καρδιὰ ἀπὸ μέσα τυπώνεται μὲ τὰ ἴδια σχήματα ποὺ εἶναι ἀπ᾽ ἔξω». Ἐσὺ ποὺ διαβάζεις τοῦτα ποὺ γράφω, μὴ μὲ βαρεθεῖς καὶ πεῖς πὼς ὁλοένα σου λέγω τὰ ἴδια, γιὰ τὸ Χριστό, γιὰ τὴν ἁπλότητα, γιὰ τὴν ταπείνωση. Ἅμα μπορέσει νὰ καταλάβει ἡ καρδιά σου τὴν γέψη τους, θὰ δεῖς πὼς θὰ μοῦ δώσεις δίκιο. Σοῦ τὰ λέω καὶ τὰ ξαναλέω ἀπὸ τὸν πόθο ποὺ ἔχω νὰ σοῦ μεταδώσω τὴν μία καὶ μόνη ἀληθινὴ χαρά, ποὺ κ᾽ ἐγὼ ἄργησα νὰ τὴ βρῶ, μὰ ποὺ τὴ βρῆκα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ· κ᾽ ἡ ἀγάπη σὲ σένα μὲ κάνει νὰ μὴν σοῦ κρύψω αὐτὸ τὸ μονοπάτι ποὺ μ᾽ ἔβγαλε σ᾽ ἕνα ἔμορφο περιβόλι ποὺ δὲν τὸ ὑποπτευόμουνα.

Αὐτὴ τὴν ἥμερη καὶ κρυφὴ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ (τὴ λέγω χαρὰ τοῦ Χριστοῦ γιατί Ἐκεῖνος μᾶς τὴν ἔδωσε, καὶ γιατί ἄλλος κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὴ δώσει), τὴν ἔχουνε τὰ ρημοκκλήσια καὶ τὰ ἐξωκκλήσια μας, προπάντων ὅσα εἶναι κτισμένα πρὸ τρακόσια χρόνια ἴσαμε τὴν Ἐπανάσταση τοῦ Εἰκοσιένα. Αὐτὸν τὸν καιρὸ οἱ Ἕλληνες ἤτανε βουνίσιοι, δὲν γνωρίζανε γράμματα, μὰ μέσα τοὺς εἴχανε τὴν κρυφὴ σοφία τῆς θρησκείας. Εἴτανε βασανισμένοι, φτωχοί, ταπεινοί, ντροπαλοί, μ᾽ ὅλο ποὺ εἴτανε καρτερικοὶ καὶ πολεμούσανε ἀπάνω στὰ βουνὰ μὲ παλληκαριὰ μεγάλη. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ πάρθηκε ἡ Πόλη, τὸ ἔθνος μας εἴτανε πικραμένο, κι᾽ αὐτὴ ἡ πίκρα ἔκανε τὴν καρδιά μας νὰ πάγει πιὸ βαθειά. Γιατὶ ἡ θλίψη φέρνει τὴν ὑπομονή, κ᾽ ὑπομονὴ τὴν ταπείνωση.

Γιὰ τοῦτο, ἂν διαβάσεις τὰ λόγια ποὺ εἶπε ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος στοὺς στρατιῶτες μία μέρα πρὶν σκοτωθεῖ, θὰ κλάψεις· θαρρεῖς πὼς εἶναι τροπάρι τῆς Μεγάλης βδομάδας. Νά, αὐτὸ θέλω νὰ πῶ πὼς εἴχανε οἱ Ἕλληνες σὲ κεῖνα τὰ χρόνια της σκλαβιᾶς, καὶ πὼς ἡ ταπείνωση δὲν μπόδιζε τὴν παλληκαριά, ἴσια ἴσια τὴν ἔκανε πιὸ τιμημένη καὶ πιὸ ἀληθινή. Γιὰ τοῦτο κύτταξε τί σεμνότητα εἶχε ὁ

Μπότσαρης, ὁ Διάκος, ὁ Κατσαντώνης, ὁ Ἀνδροῦτσος, ὁ Βλαχάβας, ὁ Κανάρης, ὁ Τομπάζης, ὁ Κουντουριώτης, ὁ Τσαμαδός, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ Ἡσαΐας Σαλώνων κ᾽ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι, κοσμικοὶ καὶ κληρικοί. Κύτταξε καὶ θὰ βρεῖς αὐτὸ ποὺ λέγω, στὰ γραψίματα τοῦ Μακρυγιάννη, τοῦ Κασομούλη, τοῦ Φωτάκου, τοῦ Σκουζέ, στὰ τραγούδια τῶν τσοπαναρέων.

Τυραννισμένος κόσμος, ὑπομονετικός, Χριστιανός. Ἔ, ἀπ᾽ αὐτὴ τὴ συμπαθητικὴ μοσκοβολιά, ποὺ θαρρεῖς πὼς βγαίνει ἀπὸ τὰ ἀγριολούλουδα τῶν βουνῶν μας, ἀπ᾽ αὐτὴ τὴν εὐωδία μοσκοβολᾶνε τὰ φτωχὰ τὰ ρημοκκλήσια μας, ποὺ εἶναι κτισμένα σὲ κάθε μέρος, ἀπάνω σὲ βουνὰ καὶ σὲ διάσελα, σὲ βράχια ἔρημα καὶ σὲ κλεισοῦρες, σὲ νησιὰ καὶ σὲ ἀκροθαλασσιές, κ᾽ ἡμερεύουνε τὴν πλάση αὐτὰ τὰ ἁγιασμένα σπιτάκια τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν ἁγίων. Σ᾽ ὅποιο μέρος πᾶς, θὰ σὲ καλωσορίσουνε καὶ θὰ σὲ προσκαλέσουνε νὰ μπεῖς μέσα, ἀπὸ τὴν χαμηλὴ τὴν πόρτα τους, γιὰ νὰ σὲ εἰρηνέψουνε καὶ νὰ σὲ παρηγορήσουνε. Τὰ βουνὰ γύρω στὴν Ἀθήνα εἶναι καταστολισμένα ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ ταπεινὰ προσκυνήματα.

Γύρω στὸ Μαρούσι βρίσκονται κάμποσα τέτοια ρημοκκλήσια, πολὺ συμπαθητικά. *Ἕνα εἶναι οἱ Ἅγιοι Ἀσώματοι, καὶ βρίσκεται μπαίνοντας στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Κηφισιᾶς. Τὸ χτίσιμό του εἶναι ἁπλό, τὸ λεγόμενο βαρέλι, μονόκλιτος βασιλική, δηλαδὴ μὲ μία καμάρα γιὰ σκεπή, ὅπως εἶναι ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκκλησάκια. Ἀπ᾽ ἔξω κείτουνται κάποια λιθάρια ἀρχαῖα, ὅπως κείτουνται στὰ πιὸ πολλὰ ρημοκκλήσια. Ἀπὸ μέσα εἴτανε ὅλο ζωγραφισμένο, πλὴν ἡ ἁγιογραφία χάλασε χαμηλὰ ἀπὸ τὴν ὑγρασία κι᾽ ἀπομείνανε μονάχα κάτι λίγες στὴν καμάρα, ἡ Μεταμόρφωσις, ἡ Σταύρωσις, ἡ Ἀνάστασις, καὶ κάποια στηθάρια1 ἁγίων. Σ᾽ ἕνα μέρος ξεχωρίζει κι᾽ ὁ φιλόσοφος Πλάτων, γιατί συνηθίζανε πολλὲς φορὲς νὰ τὸν ζωγραφίζουνε στὶς ἐκκλησίες ἐκεῖνον τὸν καιρό, μαζὶ μὲ ἄλλους σοφοὺς Ἕλληνες. Ἄλλο ἐξωκκλήσι εἶναι ἡ Ἁγία Σωτήρα, κ᾽ ἔχει μέσα λίγες τοιχογραφίες, τὸν Χριστό, τὸν Πρόδρομο, τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, καὶ κάποιους ἄλλους ἁγίους. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ Μαρουσιοῦ, κατὰ τὸ βασίλεμα τοῦ ἥλιου, βρίσκουνται πιὸ πολλὰ ἐξωκκλήσια καὶ μία πιὸ μεγάλη ἐκκλησιά,ποὺ τὴν λένε Παναγία Νεραντζιώτισσα. Εἶναι κι᾽ αὐτὴ σκεπασμένη μὲ μία καμάρα, χωρὶς κουμπέ, κ᾽ εἶναι στεργιωμένη μὲ δυναμάρια. Ἀπ᾽ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ κείτουνται πολλὰ σκαλιστὰ μάρμαρα ἀπὸ παλαιὰ χτίρια χριστιανικά.*

Ἀπὸ μέσα βρίσκουνται ἀκόμα ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ κάποιες ἁγιογραφίες, πλὴν εἶναι χαλασμένες καὶ ξαναζωγραφισμένες ἀπὸ τωρινὸ ἄτεχνο χέρι. Ἀντίκρυ στὴ Νεραντζιώτισσα εἶναι ἕνα μικρὸ γυμνοβούνι, καὶ λένε πὼς ἐκεῖ ἀπάνω εἴτανε χτισμένος πρὸ χιλιάδες χρόνια ὁ ναὸς τῆς Ἀμαρυσίας Ἀρτέμιδος. Χαμηλὰ βρίσκεται ἕνα ρημοκκλήσι γκρεμισμένο, ὁ ἅγιος Νικόλαος. Στέκεται ὄρθιο τὸ μισὸ κτίριο μαζὶ μὲ τὴ χυβάδα τοῦ ἱεροῦ, καὶ ξεχωρίζει ἀκόμα ἡ Πλατυτέρα, φαγωμένη ἀπὸ τὶς βροχές. Πολλὲς φορὲς κάθισα κ᾽ ἔκανα τὴν προσευχή μου μὲ μεγάλη κατάνυξη σ᾽ αὐτὸ τὸ χάλασμα. Ἡ ρεπιασμένη ὄψη του τὸ κάνει πιὸ σεβάσμιο καὶ

πιὸ ταπεινό. Οἱ πέτρες ἀπὸ τὸν καιρὸ χωρίσανε ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, κ᾽ εἶναι σκεπασμένες ἀπὸ μούσκλια κι᾽ ἀγριόχορτα, οἱ σουβάδες εἶναι μαυροκιτρινισμένοι ἀπὸ τὴ μούχλα, καὶ τὰ ἐρημικὰ ἀγριολούλουδα ἀνεμίζονται ντροπαλὰ στοὺς χαλασμένους τοίχους, σὰν νὰ προσκυνᾶνε τὴν Παναγία ποὺ κάθεται μέσα στὴ χυβάδα. Τὸ ἅγιο πρόσωπό της εἶναι σκεπασμένο ἀπὸ χορταράκια, τὰ χέρια της μαυρίσανε, ὁ Χριστὸς ποὺ κρατᾶ στὰ γόνατά της εἶναι μισοσβυσμένος, ὁ θρόνος της εἶναι καταφαγωμένος ἀπὸ τὰ νερὰ κι᾽ ἀπὸ τὸν ἀγέρα. Ἀπάνω στὸ ροῦχο της μολυντήρια καὶ γουστέρες περπατᾶνε, μελίσσια καὶ χρυσόμυγες τῆς ψέλνουνε τὸ «Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις», σφαλάγκια2 τῆς ὑφαίνουνε «σκηνὴν περισκέπουσαν».

Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὴ θυμοῦνται μονάχα κάποιες γυναῖκες φτωχὲς χωριάτισες, «τὰ ταπεινὰ καὶ τὰ ἐξουθενωμένα», καὶ πᾶνε κι᾽ ἀνάβουνε ἕνα καντήλι ποῦναι σφαλισμένο μέσα σ᾽ ἕνα φανάρι ὁποὺ κρέμεται ἀπόνα καρφί. Καμμιὰ φορὰ βρίσκεται κ᾽ ἕνα λιβανιστήρι ἀπάνω στὴν ἁγία τράπεζα. Ὢ πόσο γλυκὸ μπάλσαμο στάζει στὴν ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τούτη τὴν ἁπλότατη καὶ βουνήσια λατρεία, μέσα σὲ πέτρες καὶ σὲ χώματα καὶ σὲ ξεράγκαθα ἁγιασμένα! Σὲ ποιὸ ἄλλο μέρος μπορεῖ νὰ βρεῖ κανένας τέτοια κρυφὴ καὶ ταπεινὴ προσευχή, μέσα σὲ χαλάσματα, κι᾽ ἀπάνω σὲ βράχια καὶ σὲ ἔρημους τόπους; Καὶ ποὺ ἀλλοῦ θαρρεῖ πὼς ἀκούγει μὲ τ᾽ ἀφτιά του νὰ μιλᾶ ὁ Χριστὸς κ᾽ οἱ ἅγιοι, καὶ τὸν Δαυὶδ νὰ λέγει «Πόσο ἀγαπημένα εἶναι τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων, ἡ ψυχή μου ποθεῖ κ᾽ ἀγάλλεται μέσα στὴν αὐλή σου. Ἀπὸ τὴ νύχτα ξαγρυπνᾶ τὸ πνεῦμα μου γιὰ σένα, Θεέ μου, καὶ περιμένω τὴν αὐγὴ νἄρθω στὴν ἐκκλησιά σου, γιατί εἶναι φῶς τὰ προστάγματά σου ἀπάνω στὴ γῆ».

Ἁγιασμένη Ἑλλάδα! Βασανισμένα κορμιά, πικραμένες ψυχές! *Βάσανα ποὺ δὲν γράφουνται στὸ χαρτὶ κάνουνε τὶς ψυχὲς νὰ κρυφοκλαῖνε καὶ νὰ γίνουνται ἄξιες νὰ πᾶνε κοντὰ στὸ βασανισμένο τὸν Χριστὸ καὶ στὴν πικραμένη τὴν Παναγιά, καὶ στοὺς μάρτυρες ποὺ θανατωθήκανε γιὰ τὴν πίστη μας. Κι᾽ ἀπὸ τούτη τὴ συντριβή, κι᾽ ἀπὸ τὴ βουβὴ θλίψη, ἔρχεται στὴν καρδιὰ ἡ ἀληθινὴ ἐλπίδα κ᾽ ἡ παρηγοριὰ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριό της Ὀρθοδοξίας. Ἀπὸ τὸ σπόρο τῆς πίκρας βγαίνει τὸ λουλούδι τῆς ἀληθινῆς χαρᾶς, τῆς χαρᾶς τοῦ Χριστοῦ. Γιὰ τοῦτο ἔγραφε ὁ πατριάρχης Λούκαρης: «Ἂν δὲν ἔχομεν σοφίαν ἐξωτέραν, ἔχομεν, χάριτι Χριστοῦ, σοφίαν ἐσωτέραν καὶ πνευματικήν, ἡ ὁποία στολίζει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ εἰς τοῦτο πάντοτε εἴμεσθεν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἰς τοὺς κόπους, εἰς τὰς σκληραγωγίας καὶ εἰς τὸ νὰ σηκώνομεν τὸν σταυρόν μας καὶ νὰ χύνομεν τὸ αἷμα μας διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τώρα τριακοσίους χρόνους κακοπαθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ βασανίζονται διὰ νὰ στέκουν εἰς τὴν πίστιν τους, καὶ λάμπει ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ μυστήρια της εὐσεβείας, καὶ σεῖς μου λέγετε ὅτι δὲν ἔχομεν σοφίαν;»*

Ἀπάνω σ᾽ αὐτὸ τὸ χαμοβούνι, στὴν κορφή του, εἶναι χτισμένο ἕνα ἐκκλησάκι, ὁ ἅγιος Γιάννης ὁ Πέλικας. Ἀπ᾽ ὅλα τοῦτα τὰ ἐξωκκλήσια ὁ ἅγιος Γιάννης εἶναι γιὰ μένα τὸ πιὸ ἀγαπημένο. Στὴ χαμηλὴ τὴν πόρτα ἀπὸ πάνω βρίσκεται μία μικρὴ θυρίδα, καὶ μέσα εἶναι ζωγραφισμένος ὁ ἅγιος Γιάννης ὁ Πρόδρομος. Τὸν κυττάζεις μονάχα καὶ ἡσυχάζουνε τὰ φυλοκάρδια σου, φεύγουνε ἀπὸ μέσα σου οἱ στενοχώριες, καθαρίζει κι᾽ ἀλαφρώνει ἡ καρδιά σου, γίνεσαι ἀξέγνοιαστος σὰν τὸ παιδὶ ἀπὸ τὴ χαρά. Ἡ ἀληθινὴ χαρὰ εἶναι αὐτὴ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὰ ἁπλὰ κι᾽ ἀπὸ τὰ ἀγνὰ πράγματα. Οἱ βαφὲς εἶναι χωματένιες καὶ γλυκειὲς ἀπὸ τὴν παληοσύνη, τὸ χῶμα εἶναι κολλημένο ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἀγέρα κι᾽ ἀπὸ τὴ βροχὴ καὶ ξεράθηκε ἀπὸ τὸν ἥλιο. Μερμήγκια βοσκᾶνε ἀπάνω στὴ μηλωτή του, μελίσσια βουσβουνίζουνε ἥσυχα σὰ νάναι κερήθρα κείνη ἡ θυρίδα. Τὸ κεφάλι τοῦ ἅγιου Γιάννη εἶναι ἀνεμαλλιασμένο σὰν πρίνος, τὸ πρόσωπό του καὶ τὰ χέρια του κεραμιδιὰ σὰν ἡλιοκαμένα, τὸ ροῦχο του εἶναι πράσινο ξεθωριασμένο, κι ἀπὸ τὸν καιρὸ πῆρε μία γλυκύτητα ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὴν παραστήσω σ᾽ ὅποιον δὲν νοιώθει αὐτὴ τὴ γλώσσα. Κάθεσαι στ᾽ ἀσβεστωμένο πεζούλι, κι᾽ ἀκοῦς τὸ ἐρημικὸ τ᾽ ἀγέρι ποὺ περνᾶ ἀπὸ πάνω σου καὶ σουσουρίζει χαροποιὸ μέσα στὸ θυρίδι ποὺ στέκεται ὁ ἅγιος Γιάννης. Τί εἰρήνη σὲ περισκεπάζει ἐδῶ ποὺ κάθεσαι, ξεχασμένος ἀπὸ τὸν κόσμο. Καὶ ρωτᾶς μονάχος σου: Γιατί νὰ μὴν ἀπογεύουνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοῦτο τὸ καθαρὸ νερὸ τῆς ἀγνῆς ζωῆς! Ἀπὸ μέσα οἱ τοῖχοι εἶναι ζωγραφισμένοι ἀπὸ τὴ γῆς ἕως ἀπάνω. Ἡ ζωγραφικὴ εἶναι ἀπείραχτη, μονάχα ποὖναι καπνισμένη ἀπὸ τὸ λιβάνι κι᾽ ἀπὸ τὰ κεριά. Ἀπὸ τὴ μία μεριὰ ἔχει στασίδια παλιά. Τὸ τέμπλο εἶναι ξύλινο σκέτο, χωρὶς πλουμίδια. Τὰ καντήλια εἶναι ἀναμμένα, μοσκοβολᾶ τὸ λιβάνι. Σὰν μπεῖς μέσα, θαρρεῖς πὼς μπαίνεις στὴ σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ. Ἐκείνη ἡ ζωγραφιστὴ καμάρα σὲ σκεπάζει μὲ εἰρήνη καὶ μὲ κατάνυξη, τ᾽ ἅγιο βῆμα εἶναι

γεμάτο πίστη καὶ μαρτύριο. Ὅλα εἶναι ταπεινά, ὅλα παρηγορητικά. Ἡ ἁγιογραφία εἶναι καμωμένη ἀπὸ κάποιον ἁγιογράφο ἀγράμματο ποὺ δούλευε «ἐν ἁφελότητι καρδίας». Ἡ τέχνη του δὲν ἔχει μαστοριά, οὔτε ξυπνάδα, οὔτε τίποτα φανταχτερό. Ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ ἀθωότατα καὶ τὰ ντροπαλὰ ἔργα βγαίνει μία γλυκύτατη πνοὴ ἀπὸ πίστη καὶ ταπείνωση καὶ σὲ κάνουνε νὰ γίνεις κ᾽ ἐσὺ ἀπονήρευτος κι᾽ ἀθῶος σὰν καὶ κεῖνον ποὺ τἄφτιαξε. Μέσα στὸ σκοτεινὸ τ᾽ ἅγιο βῆμα εἶναι ζωγραφισμένη ἡ Πλατυτέρα, κι᾽ ἀπὸ κάτω οἱ πατέρες ἅγιος Βασίλειος, Χρυσόστομος, Γρηγόριος κι᾽ Ἀθανάσιος, ὅλοι με σκούρα κι᾽ ἀσκητικὰ πρόσωπα, στραβοζωγραφισμένοι, μὲ λίγη τέχνη. Μόλα ταῦτα ἔχουνε ἕνα βαθὺ μυστήριο, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πετύχει ἡ ἐπιδεξοσύνη τοῦ χεριοῦ. Στὴν καμάρα εἶναι ζωγραφισμένο τὸ δωδεκάορτο, κι ἀπὸ κάτω στέκουνται ὁλόσωμοι ἅγιοι, ὅσιοι, ἱεράρχες, μάρτυρες, κανωμένοι μὲ χρώματα χωματένια σὰν κανάτια, κίτρινες ὦχρες, χοντροκόκκινα κεραμιδί, μαῦρα λαδοπράσινα κι᾽ ἄσπρα, ποὺ εἶναι ταιριασμένα μὲ μία ἥσυχη θρησκευτικὴ σεμνοχρωμία. Τί κατανυχτικὰ ποὺ εἶναι δουλεμένα! Πᾶς νὰ τὰ περιεργασθεῖς ἀπὸ κοντὰ καὶ χαίρεσαι τὴν ἀθωότητα ποὺ ἔχει τὸ πινέλο, τραβηγμένο ἀπὸ θεοφοβούμενο χέρι. Ἀναπαύεται ἡ ψυχή σου κυττώντας τὸν ἅγιο Γιώργη, τὸν ἅγιο Δημήτρη, τὸν ἀββᾶ Σισώη, τοὺς ἁγίους Τεσσαράκοντα στὴ λίμνη τῆς Σεβάστειας. Καλότυχος ὅποιος ἔφταξε νὰ χαίρεται μὲ τέτοια ἄτεχνα, καταφρονεμένα καὶ φτωχὰ ἔργα!

Ὅσα ἐξωκκλήσια βρίσκουνται γύρω στὸ Μαρούσι ὅλα εἶναι ζωγραφισμένα ἀπὸ τὸ ἴδιο χέρι. *Φαίνεται πὼς αὐτὸς ὁ ἁγιογράφος εἴτανε ντόπιος ἀπ᾽ τὸ χωριό, καὶ δούλευε ἐκεῖ τριγύρω, καὶ πὼς εἴτανε παπὰς καὶ λεγότανε Δημήτριος. Μέσα στὸ Μαρούσι σώζεται ἕνα παλιὸ ἐκκλησάκι, ὁ ἅγιος Δημήτριος, κ᾽ ἔχει λίγους ἁγίους ζωγραφισμένους στὴ χυβάδα τοῦ ἱεροῦ. Κοντὰ στὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν ἀρεοπαγίτη εἶναι γραμμένη τούτη ἡ ἐπιγραφὴ «1622 χεὶρ διμιτρίου ἱερέος». Λοιπὸν αὐτὸ τὸ ἁγιασμένο χέρι ἔχει ζωγραφισμένα ὅλα ἐκεῖνα τὰ ρημοκκλήσια τοῦ Μαρουσιοῦ. Ἀληθινὰ εἶπε ὁ προφήτης Ἡσαΐας, «Γλῶσσαι αἱ ψελλίζουσαι μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην.»*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στηθάρια λέγανε οἱ ἁγιογράφοι τοὺς ἁγίους ποὺ εἶναι ζωγραφισμένοι ἕως τὸ στῆθος, προπάντων μέα σὲ στρογγυλὲς κορνίζες.

2. Αράχνες